

FATALIS OCCURSUS

L'argomento di questo poemetto in esametri si riferisce al periodo compreso fra l'avvento del regime fascista e la sua caduta, con particolare attenzione per le leggi razziali del 1938 e l'occupazione nazista dell'Italia settentrionale fra il 1943 e il 1945. La vicenda narrata corrisponde sostanzialmente a fatti reali, ma l'Autore si è concessa qualche libertà sulla caratterizzazione dei personaggi, e ha mutato i nomi dei protagonisti e dei luoghi nei quali essi hanno operato.

Tutto si basa sulle esperienze drammatiche di Anna e Marco, dapprima distanti e indipendenti e quindi esaminate separatamente mediante la tecnica dell'alternanza: il momento culminante è l'incontro fra i due, veramente «fatalis», voluto cioè dal destino o, per chi crede nell'intervento di Dio nella storia degli uomini, nella Provvidenza.

Iudaeo Genuae de sanguine nata peramplo,
cum patre chirurgo praestanti nomine claro
cui grates cives permulti sospite vita
pergebant meritas post lustra exacta referre,
matris freta suae tenerae ductu sapientis
quae nummis et agris pariter florebat abundans,
Annula terreni paradisi gaudia quaedam
ter senos ignara mali perceperat annos.
A genitrice sua perdiscere coeperat artes,
pingendi imprimis, saltandi, dramata agendi;
instituit genitor gnatam ut misceret avitos
mores et ritus hodierni sensibus aevi;
lautitiae addantur regales, grati a magna,
certus apud populum favor assidue clientes:
munditiis puris circumdata vixerat Anna.
Dissimilem numquam se senserat esse iuvenis
in quorum villis horas degebat amoenas.
Militiae assueto praedurae semine Marcus

portus erat, bellis terra pelagoque peractis
perbene de patria merito phalerisque superbo;
unus amor fuerat cunctis maioribus eius
excutere Italiae primo servile capistrum,
dein decus huic populo prolapso reddere priscum.
Impenso incensus gentis languentis amore,
cui nihil externos domitores tandem aliquando
profuerat pepulisse procul victricibus arnis,
Europa surdas nostris praebente querelis
legitimis aures terrasque negante cupitas,
restitui fasces gavisus pectore forti
turmis constituit Marcus coniungere sese
indutis thorace nigro baculoque minaci.
Adspersos sputis reduces membris mutilatos,
vastantem saxis plebem facibusque tabernas,
invadi pingues alienos undique fundos:
omnia committi delicta aspexerat atra,
publica quae posset iam vis compescere
nulla. Confertas acies inimicas solus adortus,
luctatur rabide per vicos, compita, rura;
debilibus parcens, robustos sponte lacessit;
consertas rixas existimat esse palaestram;
vexillis rubeis exsultat corde potitus.
Romana exoptans renovari antiqua tropaea,
imperium valde gaudet fundare novellum
Aethiopum in terris Ducis armatas legiones.
Gaudia concedi constat mortali bus aegris,
quae fatum mutabile mox furetur inique.
occursus Annae timidi comites, quasi lepra
mortifera aegrotans diro contaminate obsesset.
«Lex nova te prohibet studiis incumbere amatis;
malueram exitio perimi iuvenilibus annis,
istius potius quam cogerer esse minister
iniusti iussi, quod me observare necesse est»:
vix retinere valet lacrimas praeses valedicens
discipulae, cuius dotes laudaverat amplas.
Filiolae frustra tristem lenire parentes

maestitiam blandis ambo studuere susurris;
in cassum vero solantia verba cadebant,
cum spes iam sortis melioris nulla maneret.
Fortunae adversae nequedum cogno verat imum
tot vexata malis insons virguncula fundum:
transactis annis vixdum nam quinque, periculum
impedens gravius propere vacuare penates
Iudaeos cogit procul et sperare salutem.
Indiciis multis praedicta scelesta procella
postremo exarsit vastantis fulminis instar:
saeviit in gentem tranquille vivere suetam,
annorum luxu longorum denique fractam.
Commodius possunt seiuncti eludere vincula:
Alpina in casula genitor materque tenentur,
Augustae Taurinorum petit Anna recessum.
Secreto hospitio fruitur sutoris amici
aedibus in parvis, dapibus contenta modestis.
Fumosum prope stans pannis induta caminum,
rarius ad caelum vitrea levat ora fenestra;
ancillae similis digitis insistere summis
suetae, ne strepitum faciens durae mala dicta
perpetiatur erae, lamentum comprimit urgens.
Haud procul hinc habitat crepidarum venditor alter,
invidia pridem iam concruentis acerba;
pectore lividulum fel nunc demum evomit imo:
litterulas furtim turpes sine nomine mittens,
Germanis latebrae sedem dominumque revelat.
Compede vincata pedes, caris abstracta propinquis,
carceris obscuri in cellam detruditur udam;
nec tantum mortem quam supplicium timet atrox,
quod Mosis fama est subolem expectare luendum.
Forte tamen fuerat custodia tradita Marco,
cui minime caedes iam praedonesque placebant:
tot promissa Duci velit obiectare redacta
in fumum aut prorsus tota in contraria versa.
Russica iam clades pectus prostraverat audax:
haerebant oculis glacie profugi rigefacti,

panis ab indigenis sicci fragmenta petentes.
Iudaeos putat insontes persolvere poenas,
ut vesana sitis saturetur saeva cruoris,
quam Romanorum decet oppugnare² nepotes.
Postibus extemplo sic fatur Marcus apertis:
«Hinc discede prius nece quam perimaris inermis».
«Si quis me vinclis cognoverit esse solutam,
nonne mea vice tu capitis damnaberis ipse?»
«Vivere non operae pretium est, ubi vita negatur
nil merita³ puerae: nobis ignosce scelestis.»
Ventorum celeres flatus superat fugiendo,
nec retro spectat num quis post terga sequatur.
Dux caelestis adest currenti providus Annae:
non aliter potuit per sui vas, flumina, montes
ad fines reperire viam quae duceret Alpibus³.
Protegit hos miseros profugos Helvetica terra:
bellanti neutri parti sociata, benignis
suppeditat manus cuivis solacia egeno.
Deliciis mundis omnino e mente revulsis,
aequanima Anna coquae patitur iam munere fungi;
ignotas vitae curas sentire⁴ coacta,
quot sibi contigerint comprehendit gaudia quondam,
quae mens pro nihilo levi or ducebat inepte.
Libertas lustris quinque exoptata revertit,
sternuntur saxi monumenta tyrannidis atrae;
exulibus reditus prompte patet ecce misellis,
aedes ut proprias erus unusquisque revisat,
nil ubi praedonum rabies indemne reliquit.
Vindictas victor de victis sumit amaras;
vexati fiunt vexatores male sani;
sanguinat urbs odiis taetra laniata vetustis;
non patrem subolis miseret iam nec patris, eheu,
ingratam prolem: scelerata triumphat Erinys.
Iam profligatis dignatur parcere nemo:
plumbea glans aufert, verno dum flore virescunt,
complures iuvenes veniam a tortore precantes.
Discursu anxifero benefactorem cupit illum,

cui grates magnas reddat, revidere puella,
etsi mens praesaga timet ne fata benigno
sint servatori immerito rñiseranda tributa.
Nuntia nulla vagans de milite comperit Anna:
desinit indago desperata ante sepulcrum.
Nil aliud restat, cinerem nisi frigore mutum
fasciculo florum lacrimis donare madenti;
impulsuque novo Christi mox se cruce signat.

NOTE

1 Priore inter omnes gentes bello confecto, de «victoria mutilata» ardentissimi patriae cultores loquebantur, Dalmatiam imprimis Italis denega-tam querentes.

2 Simili in contextu transitive adhibuit Plautus, MOSI. 685: «Ita mea consilia undique oppugnas male».

3 Singulari numero reperitur apud Lucanum I, 481: «inter Rhenum populos Alpemque iacentes». 4 Cfr Liv. XXV, 13, 1: «iam famem Campani sentiebant».

Da "Spiragli", anno XXI n.1, 2009, pagg. 50-51.